

GORAN GRANIĆ

POTPREDSJEDNIK VLADE U MANDATU IVICE RAČANA UPRAVO JE OBJAVIO NOVU KNJIGU O DRŽAVI, DRUŠTVU, CRKVI, TOLERANCIJI U SUVREMENOJ HRVATSKOJ

Razgovarao **Branimir Pofuk**

Goran Granić, rođen 18. travnja 1950. godine u Baškoj Vodi, umirovljeni je znanstvenik i političar. Diplomirao je i doktorirao na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu i cijelu svoju znanstvenu karijeru posvetio energetici obnašajući razne upravljačke funkcije u elektroprivrednom sustavu, u HEP-u i u Energetskom institutu Hrvoje Požar.

Politički je djelovao od 1992. do 2004. godine putem HSLS-a i LIBRA-e. Od 1992. do 1995. godine bio je zastupnik u Zastupničkom domu Hrvatskog sabora i predsjednik Odbora za prostorno uređenje i zaštitu okoliša, a tijekom 1995. godine obnašao je dužnost prvog potpredsjednika Zastupničkog doma Sabora RH.

Nakon pobjede oporbene koalicije na lokalnim izborima u Zagrebu u listopadu 1995., Gorana Granića je Skupština Grada Zagreba predložila i izabrala za zagrebačkog gradonačelnika, ali ga je predsjednik Tuđman odbio potvrditi, čime je počela višegodišnja "zagrebačka kriza". Nakon poraza HDZ-a na izborima 3. siječnja 2000. godine, Goran Granić je u vladi Ivice Račana obnašao dužnost potpredsjednika i zamjenika predsjednika Vlade RH. Autor je Ustavnog zakona o manjinama i Zakona o vjerskim zajednicama. Za svoja postignuća na različitim poljima dobio je niz priznanja i odlikovanja, uključujući priznanje Udruge za vjerske slobode za razvoj vjerskih i građanskih sloboda 2024. godine.

Uz više od 200 znanstvenih i stručnih radova, autor je knjiga "Moja Hrvatska" (2009.), "Hrvatska stvarnost u deset zapovijedi" (2010.) i "Kako dosanjati Hrvatsku" demokratsku, pravednu, socijalnu, jednakih šansi i prosperitetnu" (2021.), a nedavno je u izdanju TIM pressa objavljena i njegova knjiga "Država, društvo, Crkva – tolerancija, demokracija i sloboda u suvremenoj Hrvatskoj". Goran Granić u njoj govori kao građanin te istodobno pobornik liberalne demokracije i vjernik. To je bio povod ovom razgovoru.

Što vas je ponukalo na pisanje programatskih knjiga o Hrvatskoj i u kakvom je odnosu ovaj novi naslov prema prethodnima? Nastavak, sinteza, zaključak...?

Tijekom obavljanja svojih političkih funkcija, zbog karaktera posla, malo sam govorio o svojim razmišljanjima i vizijama, pa je odluka o objavljivanju ovih knjiga izraz želje da svoj rad dopunim i vlastitim promišljanjima.

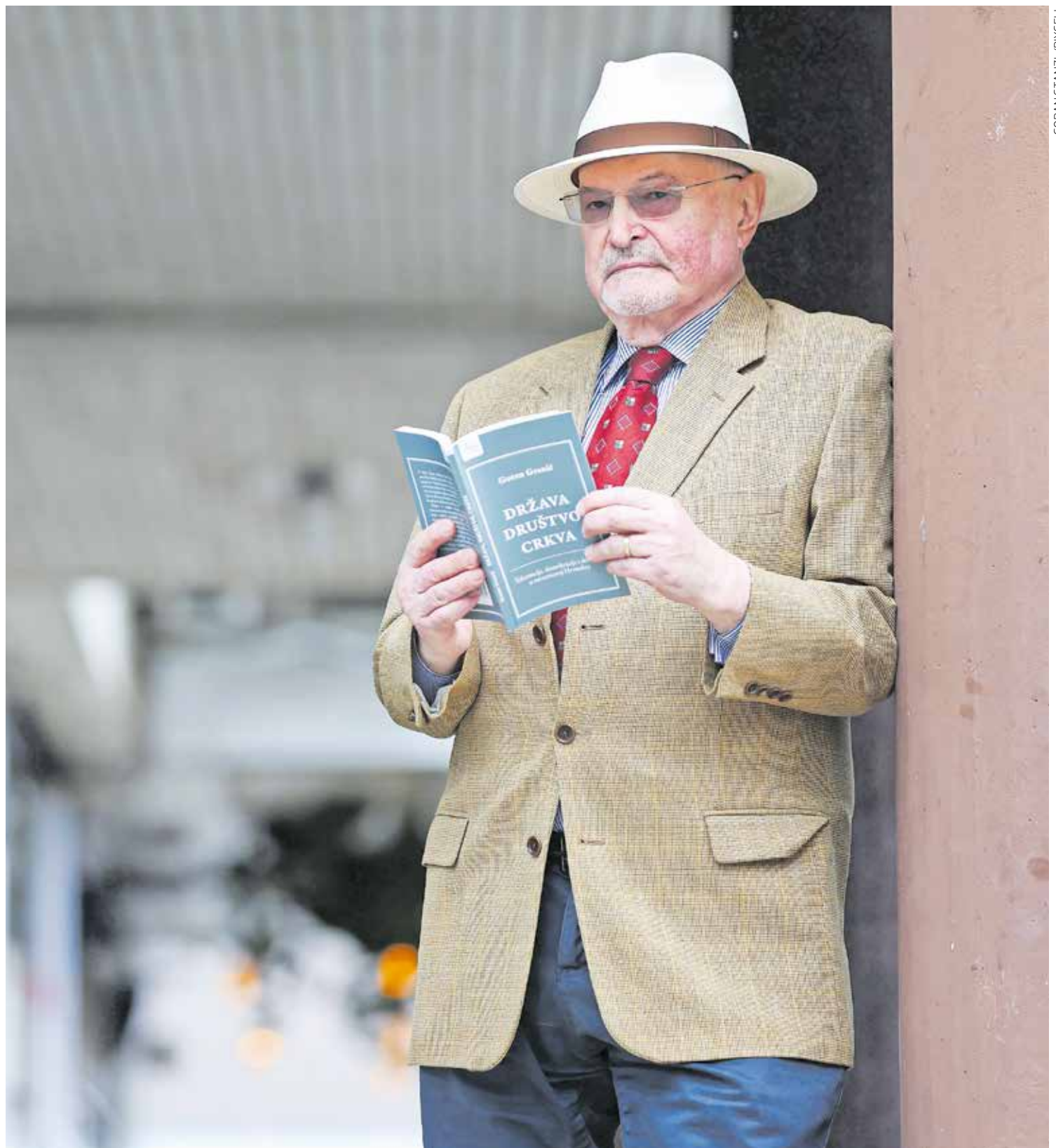
Jeste li se toleranciji prema drugačijim mišljenjima i dijalogu naučili već u obitelji s obzirom na različite političke preferencije i puteve kojima ste krenuli vaš brat Mate i vi?

Tolerancija i nenasilje moja su životna, ali i obiteljska filozofija. Nikad za obiteljskim stolom ne razgovaramo o politici, poštujem osobne izbore i životne odluke.

U svojoj dnevnoj sobi imam kipiće "apostola nenasilja": Mahatme Gandhija, Martina Luthera Kinga, Nelsona Mandele i sv. Majke Terezije te svaki dan čitam njihove tekstove kako bi me nadahnjivali i poticali na mome životnom putu.

Populistički galamdžije i lažljivci bez čvrstih stavova i principa, čini se, ovladavaju svjetskom političkom scenom. Kamo nas to vodi?

Danas u crkvu idu ljudi svih **političkih uvjerenja**. Velika je manipulacija bliskost desnih opcija s Crkvom

GORAN STANZL/PIXSELL

Sve je više bolesnih ljudi željnih moći, vlasti i bogatstva, oko kojih se okupljaju njihovi sljedbenici, pa umjesto demokratskih struktura vlasti imamo sekte sa svojim mesijama i mesijanskim ciljevima. Nažalost, njihovo djelovanje izaziva tisuće nevinih žrtava, napominje naš sugovornik

Ne vodi nas u dobro. Sve je više bolesnih ljudi željnih moći, vlasti i bogatstva, oko kojih se okupljaju njihovi sljedbenici, pa umjesto demokratskih struktura vlasti imamo sekte sa svojim mesijama i mesijanskim ciljevima. Nažalost, njihovo djelovanje izaziva tisuće i tisuće nevinih žrtava i goleme materijalne troškove, koje i mi plaćamo.

Što mislite, je li totalni poraz Orbána na mađarskim izborima dobar znak ili samo posljedica njegove neuspješnosti, kao kada se većinska Srbija okrenula protiv Miloševića ne zbog projekta "velike Srbije", nego zato što ga nije ostvario i što je izgubio ratove koje je pokrenuo...?

To je teško prosuditi, vrijeme će pokazati. Društveni odnosi u jednom društvu sporo se mijenjaju. Vjerujem da Orbán nije otišao zbog svoje vanjske politike, nego zato što je stopa korupcije u društvu toliko narasla da je ugrožavala većinu građana Mađarske.

Kako gledate na odnos između izgradnje funkcionalne nacionalne države i gradjenja njezinih političkih, svjetonazorskih ili ideoloških narativa? Opći je dojam da je vas, kao aktivnog političara, uvijek mnogo više zanimalo ono prvo, dok se karizmatičnost pripisuje uglavnom onima koji izvikuju ove ili one parole...

Sebe bih definirao kao domoljuba koji je svojim radom, znanjem i sposobnostima u jednom razdoblju izgradnje demokratske i moderne Hrvatske pomogao izgradnji njezinih institucija. Nikad se nisam služio parolama niti sam imao potrebu izvikivati parole kako bih se nekomе sviđio. Bio sam radnik u politici.

Nakon promjene vlasti i sistema 1990. godine, postali ste prvi direktor Hrvatske elektroprivrede (HEP). Niste bili član HDZ-a, pa se čini da je barem na samom početku ustrojavanja nove države i demokracije ipak imala prednost stručnost i kompetentnost...

Prije formiranja prve hrvatske demokratske vlade mandat gospodin Stjepan Mesić pozvao me da se pridružim Vladi kao ministar industrije i energetike. Večer prije objave imena ministara predsjednik Tuđman skinuo me s liste jer je, prema insajderskim izvorima, grupa njegovih poznanika došla s prigovorima da nisam kooperativan i spreman na suradnju te da nisam podobna osoba za tu funkciju. Nekoliko mjeseci poslije imenovan sam za generalnog direktora HEP-a kao nestranačka osoba. Na toj sam funkciji ostao oko šest mjeseci, a razlog je bio taj što nisam bio kooperativan pri imenovanju kadrova HDZ-a za svoje suradnike. To je točno, nikad u svom radu nisam birao suradnike prema političkom opredjeljenju.

Predsjednik Tuđman je 1995. odlučio ignorirati volju birača u Zagrebu i ne prihvatiti vaš izbor za gradonačelnika. Je li to bila jedna od propuštenih prilika za tranziciju iz rata u normalno, civilno i istinski demokratsko društvo?

Odbijanje da potvrdi mene i trojicu mojih stranačkih kolega za gradonačelnika bila je najveća politička pogreška predsjednika Tuđmana, zbog čega je Hrvatska stavljena u čekaonicu država za koje se nije moglo procijeniti hoće li se razvijati kao demokratske zemlje. Tijekom 1998. godine pozvao me predstojnik Ureda predsjednika Tuđmana, gospodin Hrvoje Šarinić, s prijedlogom da se pronađe izlaz iz takve situacije tako što bih prihvatio da me predsjednik Tuđman imenuje za gradonačelnika, kako nitko ne bi bio gubitnik. Nisam odgovorio na taj prijedlog, a bolest i smrt predsjednika Tuđmana okončale su tu epizodu. S predsjednikom Tuđmanom imao sam posebne odnose. Predložio je 1994. da budem veleposlanik u Velikoj Britaniji, na čemu sam mu zahvalio; nakon razgovora iste godine podupro je ideju osnivanja Energetskog instituta Hrvoje Požar, a jednom je 1998. tražio i moje mišljenje o nekomu energetskom projektu.

Obrazovali ste se i stvorili respektabilnu znanstvenu i akademsku karijeru u

socijalističkoj Hrvatskoj, jednoj od jugoslavenskih republika. Jeste li morali raditi kompromise sa svojom savješću, vlastitim vrijednostima, svjetonazorom i vjerom? Jeste li bili član SKH?

Kod mene su procesi izgradnje svjetonazora išli brzo. U školu sam krenuo u šestoj godini, a tijekom prvog razreda primio sam krizmu i priče. Represivni sustav upoznao sam u drugom razredu, kada me učitelj kaznio šibama po ruci jer sam umjesto u školu otišao na doček Križa za Veliki petak, što je važan događaj za Bašku Vodu. U šestom razredu izveli su me iz škole u Makarskoj jer nisam bio po doban, ali su me vratili nakon nekoliko dana. U drugom razredu Srednje tehničke škole u Splitu, odgovarajući na pitanje o ustavu, iznio sam svoje mišljenje da zemlje s jednopartijskim sustavom nemaju ni slobodu ni demokraciju. Nakon studentskih štrajkova izbačen sam iz Omladinske organizacije Baške Vode, još se sjećam teksta u Vjesniku.

U vrijeme studija moja djevojka, a danas supruga već 52 godine, i ja išli smo na vjeronauk u Petrovu i Palmotićeve, na misu u Ranjenog Isusa, u Palmotićeve, Sv. Križa i Vrbanićeve, a danas smo u svojoj župi. Nisam bio član SKH niti me to zanimalo. Posvetio sam se obrazovanju i usavršavanju: diplomirao sam s 22 godine, magistrirao s 26, a doktorirao s 29 godina. To je bio moj svjetonazorski prostor življenja.

Bili ste vrlo važan i blizak suradnik Ivica Račana, uz kojeg ste ostali i nakon njegova razlaza s Budišom. Jeste li tih godina s Račanom razgovarali o odgovornosti Komunističke partije Jugoslavije za ratne i poslijeratne zločine, desetljeća gušenja demokracije i načini da se iskreno sagleda i prizna ta odgovornost?

O suradnji s Ivicom Račanom mogu reći sve najbolje. Imali smo povjerenje jedan u drugoga i imao sam velik prostor slobode u radu. Nisam se opredjeljivao između Račana i Budiše jer sam i jednog i drugog poštovao. Bio sam odgovoran prema samom sebi, obvezi koju sam preuzeo i obvezi prema domovini. Vlada je 2002. godine donijela posebnu izjavu o komunističkim zločinima, pokrenuli smo međuresornu suradnju državnih institucija u otkrivanju razmjera zločina, kao i znanstvena istraživanja. Premijer Račan osobno je pročitao tu izjavu. Također smo premijer Račan i ja posjetili spomen-područje Bleiburg, gdje je Ivica Račan kleknuo pred spomenikom žrtvama izražavajući svoj osobni pijetet prema žrtvama.

Kako su ti potezi i geste bili prihvaćeni s "druge strane"?

To nije imalo u to doba posebnog učinka jer je vrijeme bilo prekratko, a Hrvatska je bila i tada, kao i danas, u svojim rovovima.

Valja podsjetiti da je u tom duhu počeo i mandat predsjednika Josipovića, čiji odlazak na Bleiburg ni zdesna ni lijeva nije bio složno pozdravljen. Zašto je izostao snažniji ljekoviti učinak tih poteza na cijelo društvo?

Nažalost, više od 80 godina u narodu su njegovane osobne percepcije o tomu što se događalo za vrijeme ratnih i poratnih godina pa sve do današnjeg dana, ovisno o tome u kakvim su situacijama bili pojedinci i njihove obitelji. Posebno su to učvrstile komunističke vlasti koje su propagandom i represivnim metodama stvarale sliku o dobrim i lošim ljudima i događajima.

ROBERT ANIĆ/PIXSELL

O suradnji s Ivicom Račanom mogu reći sve najbolje. Imali smo povjerenje jedan u drugoga, kaže Goran Granić

ma. Samo se vrijednosnim pristupom, prihvaćajući temeljni princip da je pravo na život temeljno pravo svake osobe i da joj ga nitko u ime bilo kakve ideologije i politike nema pravo oduzeti, može nešto promijeniti. Potrebno je uložiti puno truda, bez političkog prepucavanja i sukoba, da se definira moralno i vrijednosno utemeljen stav o razdoblju rata i komunističke vlasti.

Nije li prestoga vaša ocjena u knjizi da je Komunistička partija sve do 1990. gušila svaku ideju o samostalnoj hrvatskoj državi?

Pisao sam o odgovornosti za političke zločine tijekom rata i poraća, kao i o progonoj hrvatskih domoljuba i članova Partije. Ta je odgovornost zapovjedna i odgovorni su oni koji su donosili odluke. Ne postoji jednakost u ocjeni svih razdoblja niti se ona odnosi na sve članove. Vjerujem da su tijekom vlasti komunističkog režima mnogi članovi osjećali domoljubno, a kako je razdoblje njihove vlasti odmicalo, sve više njih hrvatski je disalo i donosilo važne odluke za budućnost Hrvatske.

Uz objavljivanje vaše prethodne knjige, u izdanju Večernjeg lista, kolega Beti vas je pitao kako kao društvo stojimo s prevladavanjem podjela. Odgovorili ste da, nažalost, nismo napredovali, nego nazadovali, da su se uz duboke stare podjele pojavile i nove, da smo postali društvo monologa u kojem se, u ponašanju pojedinih ljudi ili grupacija, mržnja može gotovo fizički osjetiti. Pet godina poslije tog razgovora postavljam vam isto pitanje.

Ostalo je isto, zapravo još gore. Nema dijaloga, samo monologa. Riječi koje se koriste samo su grublje i uvredljivije.

Danas s jedne strane imamo pojedine mlade na ljevici koji mašu simbolima i zastavama propalih ideologija, sustava i država. S druge strane država i Crkva (uz časte iznimke) daju alibi i opravdavaju, ako ne i potiču, masovno izvikivanje ustaškog pozdrava. Relativiziraju se zločini oba režima i obje ideologije, većina upire prstom samo u onu "druhu" stranu. Vi imate jednu u današnjem svijetu emdamski rijetku vrlinu: kritizirate, ali ni u koga ne upirete prstom, nego počinjete od sebe, naglašavate odgovornost svih dosadašnjih vlasti, pa i samih građana. To je i bit kršćanstva, zar ne?

U nogometu bi se reklo: potrebno je stati na loptu. Ni u jednom zločinu nema domoljublja, opravdanosti,

nužnosti, veličanja ideje, političkog sustava ili Boga. Zločin je jednostavno zločin, nema opravdanja, to je mrak. Kao kršćanin i slobodan građanin želim da živimo u društvu slobode i odgovornosti za svakoga, jednako pred zakonom za svakoga, jednakih šansi za svakoga te da u Ustav upišemo vrijednosti koje će svakoga od nas učiniti boljim čovjekom.

Kako ta načela provesti u praksi? Ovaj će razgovor biti objavljen upravo 9. svibnja, na Dan pobjede nad fašizmom, koji je i RH uvrstila u državni kalendar kao spomendan. Što kažete na teze dijela desnice da se tog dana ni u Hrvatskoj ni u Zagrebu nema što slaviti jer to nije bilo oslobođenje, nego početak komunističke okupacije i diktature?

Nije jednostavno i današnja demokratska Hrvatska ima pravo definirati svoj stav utemeljen na najvišim vrijednostima slobode, prava na život i opredjeljenja da se nikad na području Hrvatske ne pojave fašizam i totalitarizam. Činjenica jest da je ustaški pokret bio dio fašističke vlasti u Europi. Također je činjenica da je antifašistička koalicija bila na strani pobjednika rata u Europi i oslobodila Hrvatsku u njezinim sadašnjim granicama. Činjenica je i da je Komunistička partija zlorabila antifašizam i počinila zločine velikih razmjera vodeći dodatni rat protiv svih političkih neistomišljenika i zarobljenika tijekom rata, a posebno nakon rata, te da je to nastavila činiti sve do pada komunizma drugim metodama. Što slaviti 9. svibnja? Nikad više fašizam i diktatura, počast svim žrtvama totalitarnih ideologija, bez simbola zločinačkih ideologija.

Što mislite o izbjegavanju Crkve da u komemoracije "hrvatskih mučenika" koji su tijekom povijesti dali život za slobodu Hrvatske uključi izrijekom i one Hrvate, među kojima je bilo i mnogo vjernika, koji su se za Hrvatsku borili i poginuli kao partizani?

Komunizam je za Crkvu bio temeljni "protivnik" zbog svega lošeg što se događalo Crkvi tijekom rata i 45 godina nakon rata. Upravo je komunizam učinio Crkvu prenaplašeno nacionalnom, s odmakom od opće zajednice vjernika. Ne mogu savjetovati Crkvi što učiniti, ali bih volio čuti molitvu za sve ljude koji su dali život za dobrobit drugih, neovisno o tomu kojoj su političkoj opciji ili vojsci pripadali. Dobro prema drugomu dobro je prema svim ljudima koji ljube bližnjega kao samoga sebe.

U samom naslovu posljednje knjige apostrofirate važnost, ali i odgovornost Crkve za izgradnju zrelog i stabilnog društva i države. Kakva iskustva imate kao vjernik s predstavljanjem svojeg poimanja kršćanstva i liberalizma unutar same Crkve? Ima li prostora za dijalog unutar same institucije o pitanjima koja otvarate?

Nema ga dovoljno, ali me ohrabruje što ga ima sve više. Puno je nasljeđa koje, po mome mišljenju, nema mjesta u Kristovoj Crkvi. Ponekad mi je teško slušati propovijedi, kao da nikad nisu pročitali Kristov nauk.

Kako je došlo do toga da se Katolička crkva kod nas općenito smatra prirodnim saveznikom političke nacionalističke desnice, dok vi svjedočite o kompatibilnosti, pa i prirodnom prožimanju ideja evanđelja i liberalne demokracije?

Ne znam, kao da je u doživljaju ljudi iz Crkve ostalo sjećanje da je ljevica prirodni neprijatelj Crkve. Danas u crkvi idu ljudi svih političkih uvjerenja, pa je bliskost desnih opcija s Crkvom velika manipulacija. Politici nije mjesto u Crkvi.

Kako se kao vjernik nosite s vrlo različitim stavovima i ponašanjima među hrvatskim biskupima i klerom u odnosu prema važnim društvenim pitanjima?

Imao sam dobru suradnju s biskupima i svećenicima iako nije uvijek bilo jednostavno. Bilo je i slučajeva da su me na misu prozivali ili o meni pisali u vjerskom tisku. U javnosti o tomu nikad nisam govorio, ali u susretima s njima nisam o tomu šutio. Sve u svemu, ocijenio bih tu suradnju dobrom i korisnom. I s drugim vjerskim zajednicama imao sam dobru i konstruktivnu suradnju.

Dok gledamo kako papa Lav XIV. snažno diže glas za mir i protiv militarizacije i dominacije gole sile, valja se prisjetiti i riječi Ivana Pavla II. o miru i pomirenju izrečenih u Hrvatskoj još dok je trajao Domovinski rat...

S papom Ivanom Pavlom II. susreo sam se devet puta. Ostao je u mojim mislima i molitvama kao velik čovjek i velik papa. Radostan sam što je papa Lav XIV. jasan i ustrajan u isticanju vrijednosti koje su iznad svake moći, interesa i bogatstva. To ohrabruje.

Jeste li imali ideju ili želju u čijim biste rukama ponajprije željeli vidjeti svoju novu knjigu?

Knjiga predstavlja mene, način na koji vidim hrvatske prijepore i potrebu suradnje. Želio bih da dođe u ruke svakog čovjeka koji u dobroj vjeri i s radošću traži najbolje u ljudima, svome mjestu življenja i našoj domovini.

Kao inženjer i čovjek s bogatim iskustvom u rukovođenju cijelim elektroprivrednim sustavom, koliko pratite razvoj na tom polju? Kako gledate na današnje hrvatske elektroprivredne kapacitete, u kontekstu najave megaprojekata te na lobiranje za okretanje prema nuklearnoj energiji u Hrvatskoj?

S 50 godina iskustva u energetskim istraživanjima zatvorio sam tu životnu stranicu i javne istupe. Učenik sam prof. Požara i usvojio sam njegovo ključno načelo da ne govorim o stvarima koje ne mogu istraživanjima analizirati i potvrditi. Nuklearna energija tijekom cijeloga mog aktivnog rada bila je predmet istraživanja i pokazivala se preskupom da bi se predlagala kao opcija. To je najzahtjevnija tehnologija, koja ima političku, sigurnosnu, stručnu, industrijsku i javnu dimenziju. To ne može biti hir kao u modi, da se ove sezone nose minice. Treba dobro proučiti iskustvo Finske, koje je najsvježije i opterećeno brojnim problemima. Osim prirodnih nepogoda, mogućih ljudskih i industrijskih pogrešaka te mogućih pogrešaka u izgradnji, nuklearne elektrane u posljednje su vrijeme spominju i kao ratni ciljevi. Moja je preporuka da se bude potpuno otvoren i transparentan, bez ucjena da se bez njih ne može, te da se, ako je potrebno, ne bježi ni od referendumu.

Ni u jednom zločinu nema domoljublja, nužnosti, veličanja ideje, političkog sustava ili Boga